

FAMILIJA STANDARDARDA ISO 14000

Standardizacijom u oblasti menadžmenta životne sredine i alatima za podršku održivom razvoju, na međunarodnom nivou, bavi se ISO/TC207, Tehnički komitet 207, Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO).

U okviru ove familije standarda trenutno ima objavljeno ukupno **42** ISO standarda, a u ovom trenutku je u fazi razvoja još dodatnih **29** ISO standarda u ovoj oblasti (zaključno sa 07.08.2019.).

Najpopularniji i najpoznatiji standard iz ove familije je ISO 14001 – Sistemi menadžmenta životne sredine, koji je i jedini od 42 standarda ove familije koji je predviđen za sertifikaciju. Drugim rečima, organizacije (kompanije) mogu da se sertifikuju po ovom standardu, tako što ispune sve zahteve ovog standarda i tako što sertifikaciju obavi nezavisna, treća strana (sertifikaciono telo).

Familija standarda ISO 14000 obuhvata raznovrsne i veoma korisne standarde za proizvode, procese i sisteme koji su klasifikovani prema sledećim oblastima:

- A. Sistemi menadžmenta životnom sredinom** – pored najpopularnijeg standarda ISO 14001:2015, ovde su i standardi koji daju smernice za inkorporiranje ekodizajna, utvrđivanje troškova i koristi, monetarno vrednovanje aspekata i uticaja organizacije na životnu sredinu, inkorporiranje redizajna proizvoda radi poboljšanja cirkulacije materijala

ISO standard	Naziv standarda
<u>ISO 14001:2015</u>	Sistemi menadžmenta životnom sredinom – Zahtevi sa uputstvom za korišćenje
<u>ISO/DIS 14002-1*</u>	Sistemi menadžmenta životnom sredinom – Smernice za primenu okvira ISO 14001 na aspekte i stanja životne sredine
<u>ISO 14004:2016</u>	Sistemi menadžmenta životnom sredinom - Opšte smernice za primenu
<u>ISO 14005:2019</u>	Sistemi menadžmenta životnom sredinom — Smernice za fleksibilan pristup faznoj implementaciji
<u>ISO 14006:2011</u>	Sistemi menadžmenta životnom sredinom – smernice za inkorporaciju ekodizajna
<u>ISO/FDIS 14007*</u>	Sistemi menadžmenta životnom sredinom – Smernice za utvrđivanje troškova i koristi
<u>ISO 14008:2019</u>	Sistemi menadžmenta životnom sredinom – Monetarno vrednovanje uticaja na životnu sredinu i odgovarajućih aspekata životne sredine
<u>ISO/CD 14009*</u>	Sistemi menadžmenta životnom sredinom: Smernice za inkorporiranje redizajna proizvoda i komponenata radi poboljšanja kruženja materijala

- B. Proveravanje i istraživanja** u vezi sa životnom sredinom – uključuje ocenjivanje lokacija, uputstvo za proveru

ISO standard	Naziv standarda
<u>ISO 14015:2001</u>	Menadžment životnom sredinom – Ocenjivanje lokacija i organizacija u vezi sa životnom sredinom (EASO)
<u>ISO/DIS 14016*</u>	Menadžment životnom sredinom – Smernice za obezbeđenje izveštaja u vezi sa životnom sredinom
<u>ISO/AWI 14017*</u>	Menadžment životnom sredinom – Zahtevi i smernice za validaciju i verifikaciju informacija o vodama i odgovarajućih izveštaja

C. Označavanje u vezi sa životnom sredinom – obuhvata oznake i deklaracije tipa I, II i III u vezi sa životnom sredinom, smernice za komunikaciju, razvijanje pravila za kategorije proizvoda

ISO standard	Naziv standarda
<u>ISO 14020:2000</u>	Oznake i deklaracije u vezi sa životnom sredinom — Opšti principi
<u>ISO 14021:2016</u>	Oznake i deklaracije u vezi sa životnom sredinom — Samodeklarišuće tvrdnje u vezi sa životnom sredinom (označavanje koje se odnosi na zaštitu životne sredine tipa II)
<u>ISO 14024:2018</u>	Oznake i deklaracije u vezi sa životnom sredinom - Označavanje u vezi sa životnom sredinom tipa I - Principi i procedure
<u>ISO 14025:2006</u>	Oznake i deklaracije u vezi sa životnom sredinom - Deklaracija u vezi sa životnom sredinom tipa III - Principi i procedure
<u>ISO 14026:2017</u>	Oznake i deklaracije u vezi sa životnom sredinom — Principi, zahtevi i smernice za komunikaciju u vezi informacija o otisku
<u>ISO/TS 14027:2017</u>	Oznake i deklaracije u vezi sa životnom sredinom – Razvijanje pravila za kategorije proizvoda

D. Vrednovanje performansi u vezi sa životnom sredinom – primeri za kvantifikaciju informacija, verifikaciju tehnologija, komunikaciju u vezi sa životnom sredinom, instrumenti za “zelene” pozajmice i obveznice

ISO standard	Naziv standarda
<u>ISO/CD 14030-1*</u>	Vrednovanje performansi u vezi sa životnom sredinom - Instrumenti zelenog zaduživanja – Deo 1: Procesi za zelene obveznice
<u>ISO/CD 14030-2*</u>	Vrednovanje performansi u vezi sa životnom sredinom - Instrumenti zelenog zaduživanja – Deo 2: Procesi za zelene pozajmice
<u>ISO/CD 14030-3*</u>	Vrednovanje performansi u vezi sa životnom sredinom - Instrumenti zelenog zaduživanja – Deo 3: Taksonomija
<u>ISO/CD 14030-4*</u>	Vrednovanje performansi u vezi sa životnom sredinom - Instrumenti zelenog zaduživanja – Deo 4: Verifikacija
<u>ISO 14031:2013</u>	Menadžment životnom sredinom — Vrednovanje performansi životne sredine — Smernice
<u>ISO 14033:2019</u>	Menadžment životnom sredinom – Kvantitativne informacije u vezi sa životnom sredinom – Smernice i primeri
<u>ISO 14034:2016</u>	Menadžment životnom sredinom — Verifikacija tehnologije u vezi sa životnom sredinom
<u>ISO/DTR 14035*</u>	Verifikacija tehnologije u vezi sa životnom sredinom – ETV – Vodič za primenu ISO 14034
<u>ISO/DIS 14063*</u>	Menadžment životnom sredinom – Komunikacija u vezi sa životnom sredinom – Smernice i primeri

E. Ocenjivanje životnog ciklusa – uključuje principe i okvir, zahteve i smernice, ocenu ekofikasnosti sistema proizvoda, vodni otisak

ISO standard	Naziv standarda
<u>ISO 14040:2006</u>	Menadžment životnom sredinom – Ocenjivanje životnog ciklusa – Principi i okvir
<u>ISO 14044:2006</u>	Menadžment životnom sredinom – Ocenjivanje životnog ciklusa – Zahtevi i smernice
<u>ISO 14045:2012</u>	Menadžment životnom sredinom – Ocenjivanje eko-efikasnosti sistema proizvoda – Principi, zahtevi i smernice
<u>ISO 14046:2014</u>	Menadžment životnom sredinom – Vodni otisak – Principi, zahtevi i smernice
<u>ISO/TR 14047:2012</u>	Menadžment životnom sredinom – Ocenjivanje životnog ciklusa – Ilustrativni primeri o načinu primene ISO 14044 u rešenjima ocenjivanja uticaja
<u>ISO/TS 14048:2002</u>	Menadžment životnom sredinom – Ocenjivanje životnog ciklusa – Format dokumentacije podataka
<u>ISO/TR 14049:2012</u>	Menadžment životnom sredinom – Ocenjivanje životnog ciklusa – Ilustrativni primeri o načinu primene ISO 14044 na ciljeve, definiciju područja primene i analizu inventara
<u>ISO/TS 14071:2014</u>	Menadžment životnom sredinom – Ocenjivanje životnog ciklusa – Proces kritičnog preispitivanja i kompetencije preispitivača: dodatni zahtevi i smernice za ISO 14044:2006
<u>ISO/TS 14072:2014</u>	Menadžment životnom sredinom – Ocenjivanje životnog ciklusa – Zahtevi i smernice za ocenjivanje životnog ciklusa organizacije
<u>ISO/TR 14073:2017</u>	Menadžment životnom sredinom – Vodni otisak – Ilustrativni primeri kako primeniti ISO 14046
<u>ISO/NP TS 14074:2017*</u>	Menadžment životnom sredinom – Ocenjivanje životnog ciklusa – Principi, zahtevi i smernice za normalizaciju, ponderisanje i tumačenje

F. Menadžment gasova staklene bašte (GHG) – specifikacije sa uputstvom, zahtevi za verifikaciona i validaciona tela, zahtevi za kompetentnost timova, ugljenični otisak proizvoda, kvantifikacija i izveštavanje o GHG

ISO standard	Naziv standarda
<u>ISO 14064-1:2018</u>	Gasovi staklene bašte – Deo 1: Specifikacija sa uputstvom na organizacionom nivou za kvantifikaciju i izveštavanje o emisijama i ukljanjanju GHG
<u>ISO 14064-2:2019</u>	Gasovi staklene bašte – Deo 2: Specifikacija sa uputstvom na projektnom nivou za kvantifikaciju, monitoring i izveštavanje o redukcijama ili ukljanjanju emisija GHG
<u>ISO 14064-3:2019</u>	Gasovi staklene bašte – Deo 3: Specifikacija sa uputstvom za validaciju i verifikaciju GHG tvrdnje
<u>ISO 14065:2013</u>	Gasovi staklene bašte — Zahtevi za validaciona I verifikaciona tela za gasove staklene bašte, koji se koriste tokom akreditacije ili drugih oblika priznavanja
<u>ISO 14066:2011</u>	Gasovi staklene bašte — Zahtevi za kompetentnost timova za validaciju i verifikaciju gasova staklene bašte
<u>ISO 14067:2018</u>	Gasovi staklene bašte — Ugljenični otisak proizvoda – Zahtevi i smernice za kvantifikaciju
<u>ISO/TR 14069:2013</u>	Gasovi staklene bašte — Kvantifikacija i izveštavanje o gasovima staklene baste za organizacije – Uputstvo za primenu ISO 14064-1
<u>ISO 14080:2018</u>	Menadžment gasovima staklene bašte i odgovarajućim aktivnostima — Okvir i principi za metodologije o klimatskim merama
<u>ISO/AWI 14082*</u>	Menadžment prinudnog zračenja – Uputstvo za kvantifikaciju i izveštavanje o klimatskom otisku prinudnog zračenja i ublažavanja posledica
<u>ISO 14090:2019</u>	Prilagođavanje na klimatske promene — Principi, zahtevi i smernice
<u>ISO/CD 14091*</u>	Prilagođavanje na klimatske promene — Ranjivost, ocena uticaja i rizika
<u>ISO/AWI TS 14092*</u>	Menadžment gasovima staklene bašte i odgovarajućim aktivnostima: zahtevi & vodič za planiranje prilagođavanja organizacija uključujući lokalne vlasti i zajednice
<u>ISO/AWI 14097*</u>	Okvir i principi za ocenjivanje i izveštavanje o investicijama i finansiranju mera u vezi sa klimatskim promenama
<u>ISO/CD 19694-1*</u>	Stacionarni izvori emisija – Određivanje emisija GHG kod energetski intenzivnih industrija – Deo 1: Opšti aspekti

G. Opšte – termini i definicije, obračun troškova materijalnih tokova

ISO standard	Naziv standarda
<u>ISO 14050:2009</u>	Menadžment životnom sredinom – Rečnik
<u>ISO 14051:2011</u>	Menadžment životnom sredinom — Obračun troškova materijalnih tokova — Opšti okvir
<u>ISO 14052:2017</u>	Menadžment životnom sredinom — Obračun troškova materijalnih tokova — Uputstvo za praktičnu primenu u lancu snabdevanja
<u>ISO 14055-1:2017</u>	Menadžment životnom sredinom — Smernice za uspostavljanje dobrih praksi za borbu protiv degradacije zemljišta i desertifikaciju – Deo 1: Okvir za dobre prakse
<u>ISO/TR 14062:2002</u>	Menadžment životnom sredinom — Integrisanje aspekata životne sredine u projektovanje i razvoj proizvoda

**Napomena: svi standardi obeleženi zvezdicom su u trenutku pripreme ovog materijala bili u fazi razvoja i nisu zvanično objavljeni*

Za bliže informacije o standardima familije ISO 14000:

Marina Donić, sekretar Komisije KS A207, Institut za standardizaciju Srbije (marina.donic@iss.rs)

Dušan Stokić, predsednik Komisije KS A207, Privredna komora Srbije (dusan.stokic@pks.rs)

Međunarodni standard ISO 14001

Prema statističkim podacima Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO), u 2017. godini u više od 180 zemalja sveta, bilo je oko 360.000 sertifikata prema standardu ISO 14001 – najviše u centralnoj i istočnoj Aziji (oko 215.000 sertifikata) i u Evropi (oko 110.000 sertifikata), tako da je udeo sertifikata koji su dodeljeni u zemljama iz ova dva dela sveta preko 90%.

Od organizacija koje imaju uspostavljen sistem menadžmenta životnom sredinom očekuje se da on bude sastavni deo poslovne politike i menadžmenta poslovnim procesima, da omogućava organizaciji održivost i da je sastavni deo njenog društveno odgovornog poslovanja. Održivost i odgovornost pomažu organizacijama da bolje razumeju i optimizuju svoje performanse u odnosu na životnu sredinu, a u skladu sa primenljivim zahtevima zakona i propisa i drugim eksternim zahtevima koji se odnose na organizaciju.

Smanjenjem sopstvenog negativnog uticaja na životnu sredinu i primenom principa održivog razvoja, organizacija može da napravi značajne uštede u novcu i energiji, dajući time doprinos uštedi resursa za buduće generacije.

Standard ISO 14001 je namenjen širokom krugu korisnika. Može da se primeni na sve organizacije, bez obzira na njihovu veličinu, strukturu, tip i delatnost kojom se one bave i da im pomogne da definišu sisteme i procese, kao i njihove indikatore performansi, koje će da prate, mere i analiziraju i da preduzimaju mere da poboljšaju performanse organizacije u odnosu na životnu sredinu. Ovo podrazumeva potrošnju energije i sirovina, upravljanje otpadom, usklađenost sa zakonima i propisima, zahteve vezane za isporučioce i planiranje resursa, i sl. Ovaj standard je koristan kako za organizaciju, tako i za druge zainteresovane strane. Kada efektivni sistem menadžmenta životnom sredinom postane sastavni deo strateških poslovnih ciljeva organizacije, on pomaže da se na pravi način regulišu interni, eksterni, direktni i indirektni uticaji organizacije na životnu sredinu. Standard ISO 14001 pomaže organizacijama da prilagode svoju poslovnu politiku u pogledu životne sredine uzimajući u obzir kontekst, specifičnosti organizacije i vrstu delatnosti kojom se bave.